

P. M. FRASER - E. MATTHEWS. *A Lexicon of Greek Personal Names*, Vol. IV: Macedonia, Thrace, Northern Regions of the Black Sea, The British Academy, Clarendon Press, Oxford, 2005, pp. XXIX + 387, 4°.

По топлата признателност кон многубројните соработници кои, почнувајќи уште од 1970 укажувале несебична помош во собирањето на антропонимскиот и просопографски материјал за грандиозниот меѓународен проект *Lexicon of Greek Personal Names* и посебно околу подготовката за издавање на IV том од *LGPN*, издавачите во *Уводоii* (стр. VII-X) ги истакнуваат спецификите на материјалот вклучен во овој том и објаснуваат зошто биле потребни толку многу соработници за него. Навистина, не било лесно да се собере овој материјал од разни писмени извори (епиграфски, папиролошки, нумизматички и др.), на грчки, некои и на латински, распрнати на широка територија од Олимп на југ и од планинскиот венец на Scardus (современа Шар Планина) на запад, од каде се протега кон исток и ја опфаќа цела Македонија и Тракија со Босфор, потоа на север до Дунав, па преку западното крајбрежје на Црно Море и Scythia Minor (денешни Романија и Молдавија) кон североисток сè до Јужна Украина, на северното црноморско крајбрежје со Таврида на Крим. Временските граници од кои потекнуваат писмените документи во овој том, како и во претходните¹, покриваат период од преку 1000 години, почнувајќи од архајската епоха, VIII век пред Хр., класичната и покласичната епоха до крајот на VI век од н.е.

За составот на IV-от том на *LGPN* има значителен удел и Македонската академија на науките и уметностите, иако тоа не е соодветно одбележено во томот. Овој том содржи значителен фонд на антропонимски материјал извлечен од грчки епиграфски и нумизматички извори, најдени на територијата на Република Македонија. Теренските истражувања, делумно и палеографската и лингвистичка обработка на натписите се финансирани во голем дел од МАНУ. Резултатите од таа научноистражувачка работа се објавени неодамна (1999) со необична педантност во транскрипцијата со коментар и фотографии на постојните натписи во едицијата *Inscriptiones Graecae*, Vol. X, Pars II, INSCRIPTIONES MACEDONIAE SEPTENTRIONALIS, Fasc. 2, *Inscriptiones Lyncestidis, Heracleae, Pelagoniae, Derriopi, Lychnidi*, Fasc. 2, *Berolini - Novi Eboraci*, MIM, под редакција на проф. Фанула Папазоглу, Милена Милин, Маријана Рицл од Белградскиот универзитет и д-р Klaus Hallof од Берлинската и Бранденбуршката академија, во рамките на меѓуакадемскиот проект на САНУ, МАНУ и Берлинската, Бранденбуршка академија, под наслов: *Епиграфски извори за историјата на нашата земја*. Во Предговорот на Ф. Папазоглу се спомнати и другите раководители на проектот: М.Д. Петрушевски (+1990), Д. Коцо (+1993), П.Хр. Илиевски од МАНУ и С. Душаниќ од САНУ, како и соработниците од Македонија: Н. Проева, Е. Петрова и С. Бабамова. Меѓутоа, треба да се забележи дека во овој том на *IG* е опфатен материјал само од јужниот,

¹ За I-иот том, кој содржи идентифицирани грчки лични имиња од егејските острови, потоа од Кипар и Киренаика, в. рецензија од потпишаниот во ЖА 39, 1989, стр. 87-89; за II-иот со антропонимски и просопографски материјал од Атика, в. *ЖАнiй*. 45, 1995, стр. 427-430; за III *ЖАнiй*, 47, 1997, стр. 239-242

југозападниот, делумно и од централниот дел на Република Македонија. Материјалот од југоисточниот, источниот, северниот и западниот дел на републиката (во обем од околу 60% од вкупната територија) претстои допрва да се објави.

Прво и доминантно место на територијата опфатена во IV-иот том ѝ е дадено на Македонија. Издавачите, меѓутоа, сретнале тешкотии при определувањето на нејзините граници поради тоа што тие често се менувале, особено кога се ширеле со јакнењето и растот на државата. Сосема правилно се определиле за територија што започнува на југ од Олимп, а на запад од планинскиот венец на Scardus, современа Шар планина (не Стара Планина, како што е погрешно појаснето), кон исток до р. Nestos (Места).

Не им било лесно на издавачите да ја определат номенклатурата при лоцирањето на имињата во потесни региони на Македонија. Имало колебање дали да се раководат од историската положба на античка Македонија, или од подоцнежната административна поделба на земјата по потпаѓањето под римска власт, во четири, одн. шест провинции. Решението да ја прифатат првата варијанта им дала можност да ги употребуваат називите на помали топографски региони (Almoria, Bisaltia, Bottiaia, Chalkidike и др., 19 на број во класично време). На ист начин е дефиниран натписниот материјал и во спомнатиот том *IG X, II, 2: Derriopus, Heraclea, Lychnidus, Lyncestis, Pelagonia*.

При обработката на материјалот од овој том доследно се применети принципите врз кои се оформени и претходните томови, но издавачите признаваат дека при класирањето, селекцијата и други определби на имињата од IV том сретнале големи тешкотии поради нивниот мошне сложен состав. Станува збор за негрчки региони, каде што, навистина, имало грчки колонии кои оставиле значителни траги од хеленската култура што се одразиле и во антропонимијата, но таму се задржани многу елементи и од епихорското негрчко население. Имиња со провидна грчка етимологија, неоспорно има во овој том; тоа е наполно разбирливо. По целата спомната територија кружеле грчки колонисти и трговци уште од многу старо време и тоа не можело да не остави траг во антропонимијата. Негрчки лични имиња се среќаваат и во првите три тома, како на пр. трак. *Moukatralis*, илир. *Bithus* и др., но во ниеден од нив бројот на таквите имиња не е толку голем како во овој.

Издавачите во уводот забележуваат дека на балканската територија, опфатена со IV-иот том, имало тракиски и др. негрчки лични имиња, но такви повремено се среќавале и на други места: Мала Азија, Египет, Јужна Италија, па тие биле вклучени и во овој том. Исто така во црноморските региони се среќавале негрчки лични имиња изведени од ирански основи. Меѓутоа, не се нигде спомнати негрчки лични имиња од Македонија, што укажува дека сите тие *a priori* се сметаат за грчки. А негрчки имиња уште како имало и овде.

Забележително е дека еден голем број такви имиња што се среќаваат, речиси, само на територијата од Македонија, не можат да се објаснат со грчки етимологии без присилување, на пр. *Adi/ymos, Arrabaios, Balakros, Bettalos, Botrikhos, Dabreas, Derdas, Dirbeas, Teutios* и др. Имињата, пак, позајмени од грчкиот со фонетска адаптација типична за античкиот македонски, на пр. *Berenikê* (: *Pherenikê*); *Stadmeias* (*Stath-*

meias); *Byrginos* (: *Phyrkinos*, според О. Masson) и др. се мошне пока-
зателни за нивната етничка припадност.

Како и претходните томови од *LGN* и IV-иот претставува
драгоцен корпус на грчки лични имиња. Но содржи значаен фонд на
имиња и од другите палеобалкански и предноазиски јазици, запишани
со грчко писмо. Најважниот придонес од антропонимските студии е
од доменот на лингвистиката, меѓутоа тие откриваат податоци и од
разни други области. Личните имиња претставуваат богат извор на
различни информации за животот на луѓето ако се класираат хроно-
лошки и просторно од каде потекнуваат. Не случајно М Hatzopoulos²,
одговорен за собирање на антропонимски материјал од Долна
Македонија, се обиде „да ги напише почетните глави на античките
Македонци врз основа на тие лични имиња“.

Тој признава дека во истражувачката методологија имал прет-
ходник во лицето на пок. Ф. Папазоглу, посебно во нејзините студии
за етничката структура на античка Македонија во светлината на но-
вите ономастички истражувања (*Balkanica*, 8, 1977, 65-83 и *Actes du VIIe
congrès internat. de l'épigraphie grecque et latine*, Bucharest - Paris, 1979, 153-
169). Меѓутоа, забележува дека ваков амбициозен план не можел да
биде реализиран тогаш кога фондот на познатите лични имиња од
Македонија бил доста ограничен. Врз основа на личните имиња, анали-
зирани според горните принципи, Хатцопулос се обидува да го
проследи постепеното ширење на македонската држава кон исток. Но
ни тој не е слободен од тенденцијата да го минимализира бројот на
античките македонски лични имиња (повеќе за тоа в. од потпишаниот
„Два спротивни приода кон интерпретацијата на антички текстови со
антропонимска содржина“, *Прилози МАНУ, ОЛЛН*, 31, 1, 2006, 5-44).

Петар Хр. Илиевски
Кеј „13 Ноември“, 20, Скопје.

² Директор на Центарот за грчки и римски старини при Грчкиот
национален фонд за научно истражувачка работа во Атина, и автор на
неколку значајни монографии, меѓу кои и за *Нашјисисџе од Долна
Македонија* (1998).